

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу Сняtkової Тетяни Миколаївни на тему «Профілактика синдрому госпіталізму у дітей раннього віку з ДЦП», представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 016 – Спеціальна освіта

Госпіталізм – загальна назва для групи порушень поведінки та емоцій, які є у всіх дітей або людей, що різною мірою зазнали депривації та порушення поваги до себе, не отримували уваги та ласки і не відчували впевненості в тому, що близькі їх люблять.

Це явище було вивчено на прикладах дітей та людей, які довго перебували у стаціонарних умовах, де були обмежені контакти та емоційне тло. Причина у госпіталізмі одна – відсутність спокою, гармонії та персональної уваги, що дає велику кількість страхів за майбутнє.

Що ж лишається робити дітям? Для них вихід – вгадувати свої способи, які б допомогли виправити становище і дали можливість відчувати якісь емоції.

У разі тривоги та переживань усім нам хочеться повернутися в дитинство, як у найбільш безпечне та приємне місце. Навіть якщо саме дитинство було неблагополучним, то у материнській утробі кожній дитині було добре.

На сучасному етапі розвитку спеціальної психології та освіти важливе значення набуває вивчення вже існуючих на сьогодні підходів до проведення комплексу профілактичних заходів, спрямованих на запобігання негативного впливу біологічних, психологічних, соціально-педагогічних та інших чинників на психофізичний розвиток дітей.

Профілактика і подолання синдрому госпіталізму у дітей з ДЦП, які змушені бути в розлуці з найріднішими людьми (батьками), становить важливе завдання для психолого-педагогічної науки, оскільки ця сфера науково-практичної діяльності орієнтована на створення в соціумі сприятливих умов для соціального розвитку особистості, яка позбавлена можливості

розвиватися та виховуватися в сімейному оточенні. З огляду на це, дисертаційне дослідження Т. М. Сняtkової має виразну актуальність.

Структура дисертації Т. М. Сняtkової відповідає логіці дослідження, поставленій меті та завданням.

У дисертації обґрунтована актуальність теми; висвітлено теоретичний стан її дослідження; показано зв'язок з науковими програмами, планами, темами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет та методи дослідження; розкрито його теоретико-методологічну основу; визначено наукову новизну одержаних результатів, практичну значущість дослідження; наведено відомості про апробацію і впровадження результатів, публікації та структуру дисертації.

Перший розділ дисертації «Синдром госпіталізму у дітей як психолого-медико-педагогічна проблема» висвітлює результати теоретичного аналізу наукової літератури щодо проблеми синдрому госпіталізму у дітей. Логічно, що передусім Т. М. Сняtkова розглядає наукові підходи до розуміння сутності поняття «госпіталізм», надалі причин і особливостей виникнення синдрому госпіталізму у дітей раннього віку з ДЦП.

Також з'ясовано, що на тепер немає розробленої і апробованої системи профілактики синдрому госпіталізму у дітей саме раннього віку з ДЦП.

Отже, в своєму дослідженні Т. М. Сняtkова розглядає профілактику синдрому госпіталізму у даній категорії дітей як сукупність заходів, спрямованих на попередження розладів психіки та поведінки, підтримку психічного благополуччя; попередження розвитку захворювання та його рецидиву; заходи, спрямовані на попередження переходу хвороби у її хронічні форми а також превентивна робота з батьками, або особами, що їх заміщують.

В другому розділі дисертації «Аналіз проявів синдрому госпіталізму у дітей раннього віку з ДЦП» описане проведення емпіричної частини дослідження: обґрунтовано методичний апарат дослідження, здійснено теоретико-методологічний і статистичний аналіз результатів емпіричного

вивчення проявів госпіталізму у дітей раннього віку з дитячим церебральним паралічем.

У відповідності до сформульованих в першому розділі роботи уявлень щодо причин, механізмів формування та розвитку синдрому госпіталізму у дітей з ДЦП Т. М. Сняtkовою розроблено програму експериментального дослідження, яка складалася із двох етапів: власне експерименту та якісно-статистичної обробки отриманих результатів.

Таким чином, за результатами дослідження, доведено, що у дітей які проживають у сім'ї, значні порушення спостерігаються в моторному та поведінковому (зокрема, соціальному) розвитку, що значною мірою може бути обумовлено особливостями протікання хвороби. В той же час, у дітей, що проживають поза сім'єю, значні порушення виявлені не лише в моторному та поведінковому розвитку, але й в соціальній, пізнавальній та емоційній сфері.

Отримані результати дослідження дають підстави стверджувати про необхідність включення батьків, що виховують дітей раннього віку з ДЦП, в профілактичну роботу щодо попередження появи синдрому госпіталізму у зазначеної категорії дітей.

В третьому розділі «Організація профілактичних заходів щодо попередження синдрому госпіталізму у дітей раннього віку з ДЦП» було обгрунтовано важливість профілактичної роботи з дітьми раннього віку з ДЦП.

Т.М. Сняtkовою теоретично обгрунтовано, розроблено та експериментально апробовано систему профілактики синдрому госпіталізму у дітей раннього віку з ДЦП, з урахуванням особливостей перебігу визначених типів синдрому госпіталізму.

Відповідно до мети і завдань дослідження Т.М. Сняtkовою побудовано модель системи профілактики синдрому госпіталізму у дітей раннього віку з ДЦП, де виокремлено напрями, умови та сфери реалізації заходів первинної, вторинної і третинної профілактики.

Оцінка ефективності системи профілактики доводить, що розроблені профілактичні заходи сприяють запобігання негативного впливу біологічних, психологічних, соціально-педагогічних та інших чинників, що можуть слугувати причиною формування синдрому госпіталізму; допомагають подолати виявлені симптоми госпіталізму та попередити їх повторне виникнення; сприяють відновленню особистісного та соціального статусу дитини, пізнавальної та соціальної активності дитини, її повернення до родини, до соціуму.

Матеріал дисертаційного дослідження викладено логічно й послідовно, проілюстровано таблицями і рисунками. Висновки, подані автором дисертації, вказують на глибоке розуміння проблеми, здатність до обґрунтованої інтерпретації емпіричних даних та їх систематизації.

Здобувачем опрацьовано значну кількість першоджерел, в тому числі зарубіжних авторів.

Загалом, позитивно оцінюючи результати наукового дослідження, видається за доцільне висловити окремі зауваження та побажання:

1. В теоретичному дослідженні робота містить багато наведених поглядів, підходів та оцінок різних дослідників, щодо проблеми дослідження які, на наш погляд, вартувало би чіткіше пов'язати з авторськими оцінками та узагальненнями. На нашу думку, дисертантка багато уваги приділила опису депривації.
2. Уточніть, будь ласка, на які показники розвитку ви опиралися на констатувальному етапі дослідження?
3. На с.178 висвітлена третинна профілактика синдрому госпіталізму у дітей раннього віку з ДЦП. Які ви можете назвати особливості проведення? На які моменти потрібно було б звернути увагу?

Слід зазначити, що зауваження, загалом, не впливають на якість дослідження, яке має цілісний і завершений вид, наукову новизну та практичну значущість.

Дана робота є оригінальною науковою працею, яка містить власні ідеї і напрацювання дисертантки.

Загальний висновок. Аналіз дисертаційної роботи та опублікованих наукових праць дозволяє зробити висновок, що дисертація Сняtkової Тетяни Миколаївни “Профілактика синдрому госпіталізму у дітей раннього віку з дитячим церебральним паралічем” повністю відповідає вимогам “Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)”, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 261 від 23 березня 2016 р. (зі змінами і доповненнями, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 283 від 03 квітня 2019 р.), Наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 р. “Про затвердження вимог до оформлення дисертації” (із змінами, внесеними згідно з Наказом МОН України № 759 від 31 травня 2019 р.), а її авторка, Сняtkова Тетяна Миколаївна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 016 “Спеціальна освіта”.

Рецензент:

доктор психологічних наук, професор,
завідувач кафедри психосоматики
та психологічної реабілітації
Національного педагогічного
університету імені М.П.Драгоманова,

